

Lübeck stormet og plyndret og i 1811 indlemmet i kejserdømmet Frankrig. Det medførte en række liberale reformer som folketælling og gadenumre (der omgående blev afskaffet ved restaurationen). Grunden til det solide danskerhad, der trivedes i hele 1800-tallet, lagdes den 3. juli 1813, da Lübeck blev indtaget af danske tropper. »Dänenhass«, der også sigter til det danske monarkis senere »chikane« i jernbanesagen, figurerer i værkets glimrende, anonyme register. Efter Wienerkongressen var Lübeck militært underlagt det tyske forbund og efter 1866 Preussen. Det sidste skin af selvstændighed fjernede Weimarrepublikken, og i 1937 indlemmedes byen formelt i Preussen. Den britiske besættelse 1945 førte til Lübecks indlemmelse i delstaten Schleswig-Holstein.

Fhv. stadsbibliotekar Gerhard Meyer fører fremstillingen gennem verdenskrigenes og naziårenes gru op til vor egen tid. De ubehagelige kendsgerninger præsenteres åbent, men bag den nøgterne fremstilling anes Meyers indignation og hans følelser som ægte lübecker. Næsten 300 illustrationer, et omsorgsfuldt noteapparat og flotte folde-ud kort fuldender billedet af et lokalhistorisk værk af høj standard, der vil appellere også til et historisk interesseret publikum i de skandinaviske lande.

Mikael Venge

MIDDELALDER

ELSE ROESDAHL: Vikingernes verden, København 1987. 336 s. 280 kr.

Forf. skrev 1980 Vikingetidens Danmark og følger nu med en bog om vikingerne hjemme og ude, som har indbragt hende Søren Gyldendalprisen. Bogen er skrevet i det typiske akademiker-populærsprog, godt med fremmedord og godt med forbehold. Historikere burde udgive en nøgle, så almindelige læsere kan se, hvad der er mest usikkert: utvivlsomt eller sikkert. Forf. elsker ordet »mange«, og det er forståeligt, da hun prøver at presse så meget ind i bogen, at det bliver umuligt præcist at udtrykke alle nuancerne. Derfor føler man trang til at sætte mange spørgsmålstejn under læsningen, fordi formuleringerne er for brede, eller q.e.d. ved de påstande, der gives.

Traditionelt begynder vikingetiden omkr. 800, nu skubbes grænsen tilbage til omkr. 750 fordi »væsentlige elementer i samfundsordning, økonomi og kunst« rækker tilbage dertil. Vikingetiden udenfor Skandinavien begynder »da skandinaverne ankom som kolonisateurer eller røvere«. Da det første »vikingetogt« omtales 515, bliver den svær at håndtere. Hvornår begynder de omtalte væsentlige elementer? Skal germansk jernalder med, eller skal vi helt tilbage til 3 årh.? SHFs initiativ, »fra stamme til stat«, har haft svært ved at fastlægge overgangen fra ældre jernalders stammesamfund til vikingetidens kongeriger, så det er unfair at bebrejde forf., at hun ikke kan.

Er det forøvrigt ikke lidt gammeldags at skrive vikingetidens historie som en særlig disciplin? Er det et levn fra den gamle historikerholdning til arkæologien? Faktum er, at det nye, som forf. bringer om vikingetiden, kommer fra arkæologien. Sådan har det været siden Trelleborgs udgravning. Når forf. skriver, at billedet af vikingetidens bebyggelse er totalt ændret siden 1970, gælder det hele

første årtusinde. Når arkæologien betoner rødderne bagud i germansk jernalder, bør det få konsekvenser også i oversigtsværkernes afgrænsning. Der savnes stærkt en oversigt over germansk jernalder – i sammenhæng med vikingetiden – for at vi kan forstå, hvorfor der overhovedet kom en tid, hvor man drog i viking. Baggrunden for dette fænomen er stadig lige uklar. Dudos forklaring fra 1020 er, freregnet hans moralske opstød, ikke meget ringere end nutidens, ja næsten moderne.

En dansk oversigt over udviklingen i Europa fra romerrigets sammenbrud til ottosk tid savnes. Vikingetogter til Vesteuropa ville være formålsløse uden merovingertidens opsving, men hvad betød den vesteuropæiske udvikling for os heroppe, og hvad betød Østeuropa? »Eventyrlyst, selvtillid og fatalisme« er ikke nok til at forklare vikingetogene, men jeg skal ikke bebrejde forf., at hun ikke bringer løsningen, der er stof til nok en bog. Hvis bogen er beregnet for studenter, savnes noteapparat. Litteraturlisten inkluderer titler fra 1987, selvom forordet er dec. 1986, men er ikke konsekvent. Snarere er »den dannede læser« målgruppen. Forf. bringer denne læser godt rundt om vikingernes verden, både den fysiske, som vi kender bedst, og den åndelige. Som statusopgørelse er bogen absolut nyttig.

Henrik Thrane

BARBARA E. CRAWFORD: *Scandinavian Scotland. Scotland in the Early Middle Ages*, 2. *Studies in the Early History of Britain* series. Leicester University Press 1987. xiii, 274 s. ill.

Det skandinaviske Skotland er, som det siges i introduktionen, lidt af et fantom. Kun dele af det senere skotske kongedømme kom under vikingernes herredømme, nemlig den nordlige halvø, Caithness, nogle kyststrækninger samt øerne Shetland, Orkney og Hebriderne. Også den ikke-skotske ø, Man, behandles fra tid til anden fordi bogen skal dække den del af Storbritannien der i århundrederne fra det 8. til det 11. årh. modtog et varigt præg af norsk sprog og samfundsformer.

Forfatteren, der er knyttet til det skotske universitet Sct. Andrews, er middelalderhistoriker og arkæolog. Hendes synsvinkel er rettet mod Norge og Atlanterhavsøerne, og »Norse« (norrøn=vestnordisk) bruges synonymt med skandinavisk. Denne faglige orientering skal man have in mente i vurderingen af bogen.

»Scandinavian Scotland« er opdelt i rammer, frameworks.: metodisk, geografisk, kronologisk, lingvistisk (især stednavne), arkæologisk og litterært. Denne komposition giver en smuk afrunding, for den vigtigste skriftlige kilde til emnet er Orkneyingasaga og den behandles kildekritisk i den første »ramme« og som dokumentation for periodens mentalitet i den sidste. Desuden spøger sagaens personer og begivenheder i næsten alle de andre sammenhænge. Spørgsmålet er om Orkneyingasaga – eller Jarlasaga – kan bære en så prominent rolle. Den er i den nukendte form nedskrevet i sidste halvdel af det 13. årh., men går tydeligt nok tilbage til en version fra ca. 1200. Det evige sagaproblem om 13. årh.s teksters kildeværdi for 3-400 års ældre begivenheder rejser sig usædvanligt tydeligt. Barbara Crawford løser det ved at kalde sagaen for en kompilation, d.v.s. at den